

Van Dante Alighieri tot www.literair.gent.be

Als afscheidnemd directeur-bibliothecaris van de Gentse openbare bibliotheek beloofde Frans Heymans (in *Bibliotheek- & archiefgids*, 2003/2) nog een bijdrage over een literair erfgoedproject dat toen in voorbereiding was. Samen met Hendrik Defoort, coördinator erfgoedbeleid bij Gent Cultuurstad, lost hij die belofte nu in.

FRANS HEYMANS, gepensioneerd directeur-bibliothecaris van de Stedelijke Openbare Bibliotheek Gent, is inhoudelijk coördinator van Literair Gent.
heymans.frans@skynet.be

HENDRIK DEFOORT, coördinator erfgoedbeleid bij Gent Cultuurstad vzw, is organisatorisch coördinator van Literair Gent.
hendrik.defoort@gent.be

Eind mei werd in Gent de internetsite www.literair.gent.be gelanceerd, met de eerste gegevens over wat uiteindelijk moet uitgroeien tot een zo volledig mogelijke maar toch overzichtelijke databank over het Gentse literaire erfgoed, van de Middeleeuwen tot nu. Een ambitieuze onderneming waarmee de initiatiefnemers de schijnwerper richten op het rijke literaire erfgoed van een stad en waarmee zij vooral een zo breed mogelijk publiek van niet-literair gespecialiseerden willen aanspreken.

Proloog

Eigenlijk zet deze site een traditie voort van overzichten en bloemlezingen over Gent als literair centrum en over het beeld van Gent in de literatuur. Het moge volstaan daarvoor te verwijzen naar enkele publicaties van uiteenlopende pluimage: Philip Blommaerts *De Nederduitse schryvers van Gent* (1861), Paul de Keyzers *Gent in de literatuur en in de folklore* (1935), bijdragen over *Gent in de literatuur* en *Gent, literair centrum* in de *Moderne encyclopedie van de*

wereldliteratuur (dl. 3, 1965), *Voor den duivel geen stap achteruit! : beelden van Gent in de literatuur* (1992), *Van Buysse tot Brusselmans: Gent literair* (1996) en *Gent, de dubbelzinnige* (2000).

Voor den duivel geen stap achteruit! werd gepubliceerd naar aanleiding van de opening van de vernieuwde hoofdbibliotheek aan het Gentse Zuid. Het was samengesteld door personeelsleden van de bibliotheek die gedurende een drietal jaren een massa romans, dichtbundels, toneelstukken, bloemlezingen en bibliografieën hadden uitgevlooid op het voorkomen van literaire beschrijvingen van Gent, Gentse figuren, stadsbeelden, evenementen en historische gebeurtenissen. Zowat 10% van het toen gevonden materiaal kwam uiteindelijk in het boek terecht. De volledige zoekresultaten (enkele duizenden fragmenten) werden sindsdien zorgvuldig bewaard én aangevuld, vooral in de hoop er later "nog eens wat meer mee te doen".

Het decreet op het integraal lokaal cultuurbeleid (juli 2001) gaf elke openbare bibliotheek de opdracht mee te zorgen voor het cultureel erfgoed van de eigen gemeente. Zoals hoger blijkt, betekende dit voor de Gentse bibliotheek geen brandnieuwe opdracht, wél een aansporing om de draad weer op te nemen, de volledige verzamelde informatie gestructureerd in beeld te brengen en ze projectmatig in te passen in het globale erfgoedbeleid van de stad, liefst in samenwerking met een of meer andere Gentse erfgoedactoren.

En er zijn – zeker op literair gebied – wel wat andere erfgoedactoren in de stad. Denk bijvoorbeeld maar aan de universitaire vakgroepen taal- en letterkunde, de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, het Poëziecentrum en het Kabinet Maeterlinck. De Gentse Openbare Bibliotheek zelf bleef overigens, ook na het decretaal afschaffen van de COB-opdracht, haar toenmalige COB-accentrubriek 'Nederlandse literatuur' voortzetten, in overleg met en gesteund door het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

Het erfgoedbeleid dat de Vlaamse regering in de voorbije jaren heeft ontwikkeld, bracht nog een andere, belangrijke nieuwe partner op het voorplan. Tussen de Vlaamse Gemeenschap en verschillende steden werd een convenant afgesloten, wat die steden de mogelijkheid gaf een geïntegreerd lokaal cultureel erfgoedbeleid te voeren en daarvoor een erfgoedcel op te richten. Voor Gent werd dat de vzw Gent Cultuurstad. Deze erfgoedcel reageerde onmiddellijk enthousiast op het voorstel van de bibliotheek om samen een breed project, gewijd aan het stedelijk literair erfgoed, op te zetten. Het project werd opgenomen in beider beleidsplannen; de voorbereiding werd meteen aangevat.

Inhoud

De eigenlijke databank bestaat uit verschillende onderdelen.

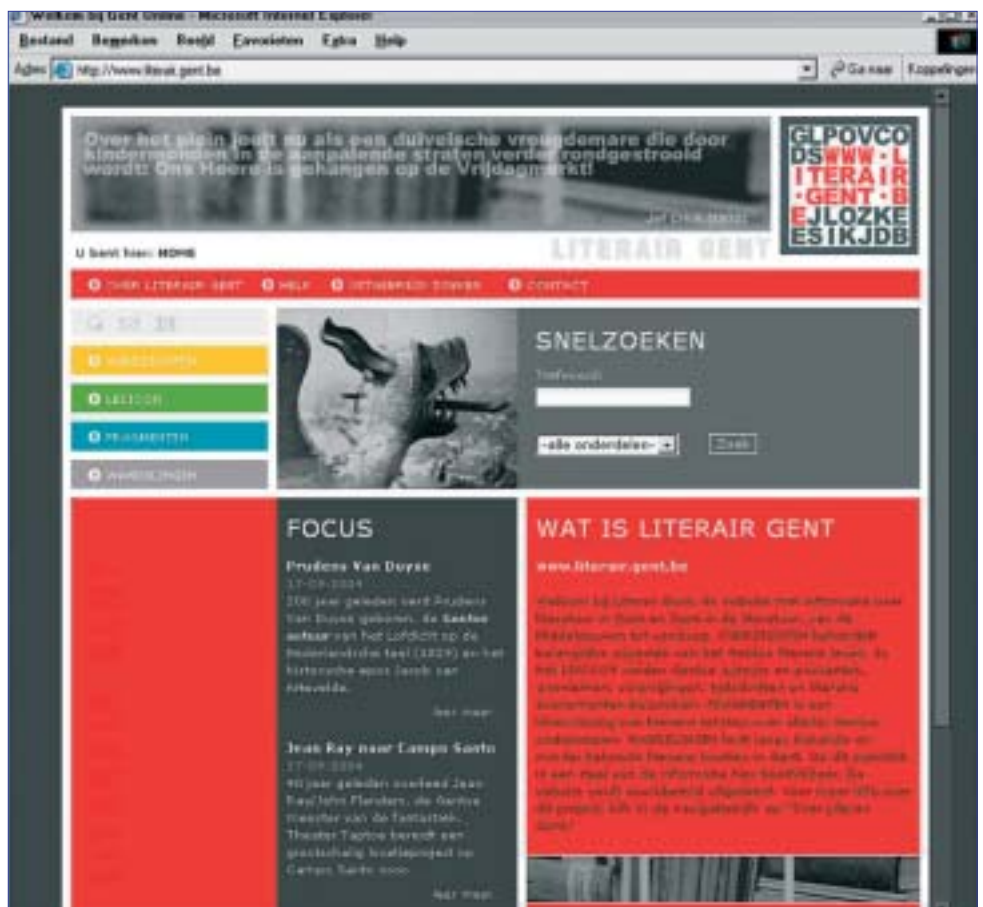
Een luik *Overzichten* bevat bijdragen die bepaalde aspecten van de literatuur in of over Gent in hun algemene context behandelen. Zo zullen in aparte lemma's overzichtelijke bijdragen worden opgenomen over aspecten zoals de sociale literatuur over Gent, Gent in sprookjes en legen-

den, jeugdliteratuur van Gentse auteurs, literatuur in het Gents dialect, de rederijders in Gent...

Een tweede bestand, *Lexicon*, is bedoeld voor de behandeling van individuele *auteurs*, *anoniemen*, *verenigingen*, *tijdschriften* en *evenementen*. Elk onderwerp wordt – als een lemma in een heus lexicon – eerst algemeen gesitueerd in de literatuur (voor wie een auteur, een vereniging... niet zou kennen) én vervolgens wordt aandacht besteed aan de specifieke band met Gent. Een beperkte bibliografie over het onderwerp zet de geïnteresseerde op weg naar meer informatie.

Onderzoek wees uit dat uiteindelijk ruim 700 auteurs, enkele klassieke anoniemen, behoorlijk wat evenementen (literaire congressen, tentoonstellingen...), ruim 150 literaire verenigingen en evenveel tijdschriften behandeld zullen moeten worden.

Een luik *Fragmenten* wordt opgevat als een soort van bloemlezing van literaire teksten (proza, gedichten...) over Gent in het algemeen, over Gentse figuren, evenementen, locaties en dergelijke meer. De documentatie, verzameld voor de publicatie *Voor den duivel geen stap achteruit!*, geeft alvast de keuze uit een rijke voorraad van enkele duizenden fragmenten en referenties. Het gros van de fragmenten zal in extenso on line staan. Waar het auteursrecht een belemmering zou zijn voor de opname, zal enkel een bibliografische referentie worden gegeven.

Het vierde onderdeel, *Wandelingen* omvat op zichzelf verschillende onderdelen. Enerzijds zal hierin verwezen worden naar gepubliceerde wandelroutes en naar geleide wandeltochten zoals die georganiseerd door de Gidsenbond van Gent en Oost-Vlaanderen, de vzw. *Vizit* en andere verenigingen. Anderzijds worden voor *Literair Gent* enkele bijzondere wandelingen uitgewerkt (bv. een 'in de voetsporen van Maurice Maeterlinck'). Die laatste categorie zal voorzien zijn van een stratenplan met punten waarover bij aanklikken meer informatie wordt verstrekt.

Aan het project zijn – niet zichtbaar voor het publiek – een *authority file* en een 'beheersluik' toegevoegd. De *authority file* maakt het mogelijk aan elke naam, zoals het publiek die ziet, allerlei gegevens toe te voegen zoals naamvarianten en pseudoniemen (waarmee dan automatisch voor het publiek zichtbare verwijzingen worden gecreëerd), evenals kenmerken als (voor een auteur) levensperiode, geslacht, taal/talen waarin hij schreef, genres die hij vooral hanteerde... Via de 'beheersgegevens' kunnen zowel nieuwe informatie vlot ingevoerd als al bestaande informatie aangepast (geactualiseerd) worden.

Premissen

Bij het invullen van de notie 'literair erfgoed' werd uitgegaan van een aantal premissen. De belangrijkste zijn:

- de notie 'literatuur' wordt in de brede betekenis van het woord opgevat: de aandacht zal gaan naar de klassieke 'schone letteren' maar evenzeer naar de jeugdliteratuur, de volksliteratuur en de literatuur in het Gents dialect, dat alles in proza, poëzie, toneel, scenario's en zelfs beeldverhalen;
- het begrip 'Gents' houdt in dat er een verband moet zijn met de stad: het gaat om auteurs die er geboren zijn of gewoond hebben, om niet-Gentse auteurs die literair over de stad hebben geschreven, om verenigingen die er gevestigd waren of zijn, tijdschriften die er werden uitgegeven...
- dat alles ongeacht tijd of taal van het literaire gebeuren. Zo zullen, wat de auteurs betreft, Dante Alighieri, François-René de Chateaubriand, Maurice Maeterlinck, Karel van de Woestijne en de recente stadsdichter Roel Richelieu van Londersele broederlijk naast elkaar staan.
- *Literair Gent* moet zich richten tot een zeer breed, niet-gespecialiseerd publiek; het signaleren van een literair erfgoed moet ook een leesstimulus inhouden. Dat houdt beperkingen in: het vermijden van gedetailleerd uitgesponnen literair-technische bespiegelingen en van voor leken weinig toegankelijk vakjargon.

Internet

Literair Gent wordt een langlopende onderneming waarvan de bouwstenen – op zichzelf leesbare lemmateksten, frag-

menten en beschrijvingen van wandelingen – geleidelijk aan worden aangebracht. Het literaire verleden van de stad wordt als een puzzel in elkaar gelegd met allemaal autonoom leesbare stukjes. Tegelijk wordt ook het heden gevolgd, wat een voortdurende actualisering van de gegevens veronderstelt. De initiatiefnemers willen bovendien de reeds beschikbare informatie meteen ter beschikking stellen van het publiek, zonder te wachten op de algehele voltooiing.

Dat alles vraagt om een dynamisch hanteerbare publicatievorm die het mogelijk maakt voortdurend nieuwe informatie, onderlinge verbanden en (kruis)verwijzingen in te passen tussen de al beschikbare informatie en wat wordt toegevoegd. Het internet is daarvoor wel hét medium bij uitstek, temeer omdat het de beginnende surfer mogelijk maakt een eenvoudige zoekweg te volgen terwijl de geroutineerden kunnen kiezen voor het complexer (gecombineerd) zoeken.

Het zoeken

Veel aandacht werd besteed aan het vlot en veelzijdig vindbaar maken van de informatie.

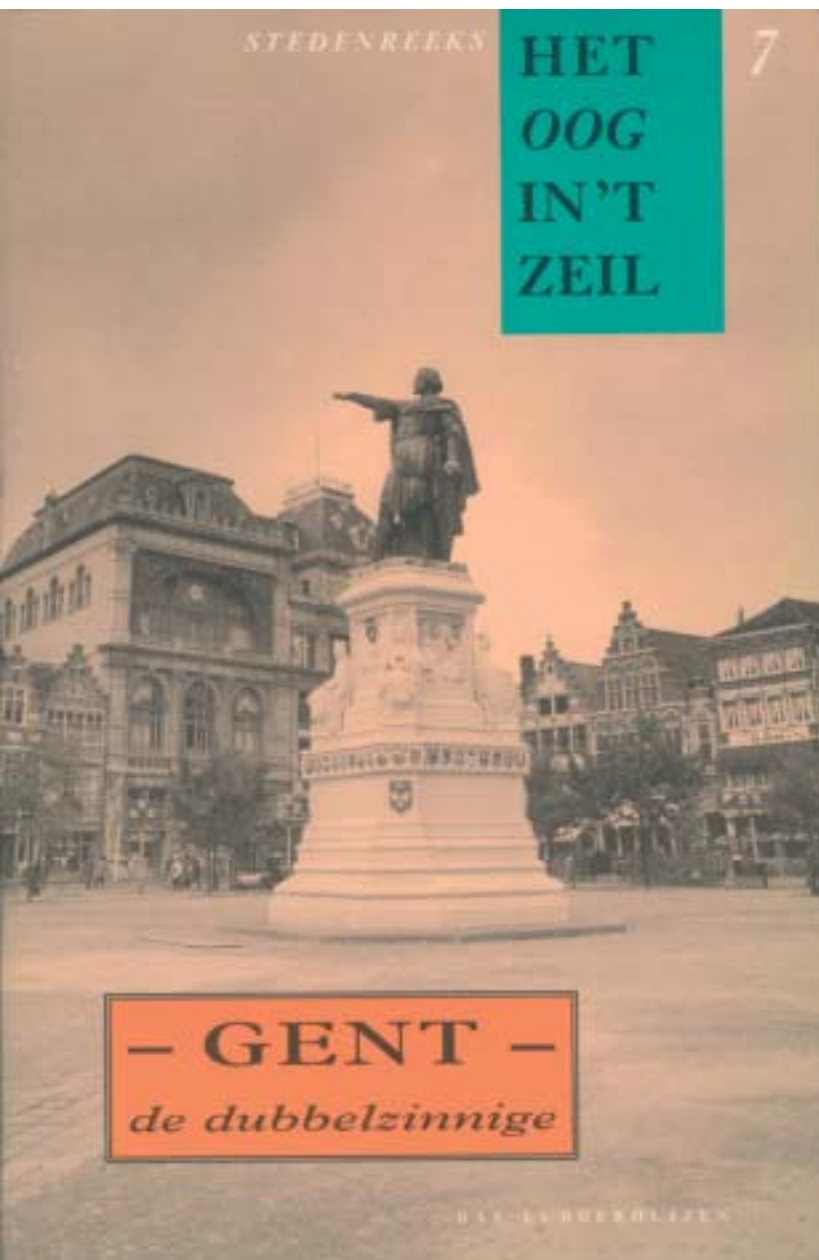
Op de titelpagina (*homepage*) van *Literair Gent* treft men – naast het logo – aanklikbaar het colofon, algemene informatie over het project, toelichting over de zoekmogelijkheden en een helpfunctie aan. Bovendien zal daar, in korte nieuwtjes en tips, het actuele literaire leven in Gent op de voet worden gevolgd.

Vanaf de titelpagina kan men meteen kiezen voor één van de voornoemde bestanden, waarna men geleid wordt naar een overzicht van alle potentieel te behandelen onderwerpen (met aanklikbaarheid van de reeds uitgewerkte). Men kan echter ook kiezen voor gecombineerd zoeken (bv. men kiest voor *lexicon* en men voegt er de specificatie 'vrouwelijke auteurs' of 'jeugdschrijvers' aan toe, of nog: men combineert fragmenten met een gezocht thema als 'Belfort' en desgewenst met een auteursnaam).

Via een *authority file* is elke auteur vindbaar gemaakt op zijn/haar echte naam, op pseudoniem(en), naamvarianten en dergelijke. Auteurs kunnen echter evenzeer worden geselecteerd op criteria als auteurs van een bepaalde periode, enkel Gentse auteurs of enkel niet-Gentenaars die over de stad schreven, volgens de taal/talen die ze (*literair*) hanteerden, volgens de genres waarvoor zij gekend zijn... In elk onderdeel van de databank zijn (voor zover toepasbaar) vergelijkbare zoekmogelijkheden ingebouwd.

Samenwerkingsproject

Een dergelijk project 'draait' uiteraard niet op één persoon of op één instelling. Organisatorisch werd en wordt de evolutie op de voet gevolgd door een redactiecomité,

wandelingen door een medewerker van het Stadsarchief worden gevolgd.

En dan – *last but* (beslist!) not least – is er een schare tekstschrijvers. Hoewel de redactieleden een behoorlijk deel van de teksten voor hun rekening namen, is voor tal van onderwerpen een beroep gedaan op ‘externe’ specialisten, academici van verschillende universiteiten én geïnteresseerden die reeds met kennis van zaken publiceerden over bepaalde onderwerpen.

Na het aanklikken van ‘Over literair Gent’ (op de titelpagina), krijgt men een overzicht van allen die tot op heden, organisatorisch en als tekstschrijvers, betrokken zijn bij deze omvangrijke onderneming.

Het was de initiatiefnemers een hart onder de riem dat zoveel aangezochte specialisten positief reageerden op de vraag tot medewerking, terwijl anderen hun medewerking spontaan hebben aangeboden.

SAMENVATTING

Literair Gent is een omvangrijk erfgoedproject dat alle informatie over het verband tussen de literatuur en de stad Gent verzamelt, ontsluit en toegankelijk maakt via het internet (www.literair.gent.be). Het bevat informatie over Gentse auteurs en niet-Gentse auteurs die over de stad schreven, over klassieke anoniemen, verenigingen, tijdschriften en belangrijke literaire evenementen, van de Middeleeuwen tot vandaag. Aansluitend presenteert het literaire fragmenten over, en literaire wandelroutes in de stad. Literair Gent is een samenwerkingsproject van de

Stedelijke Openbare Bibliotheek en de erfgoed-vzw Gent Cultuurstad. Enkele andere stedelijke diensten en – tot nu toe – enkele tientallen lemmaschrijvers (academici, publicisten en andere deskundigen op bepaalde domeinen) werken eraan mee. Literair Gent is een langlopend project dat volledig aansluit bij het erfgoedbeleid van de Vlaamse Gemeenschap.

waarin de bibliotheek, Gent Cultuurstad, het Departement voor Culturele Zaken en het Stadsarchief vertegenwoordigd zijn. Voorts leveren de Bevolkingsdienst (voor het adressenmateriaal) en de Digipolis (adviserend inzake informatica-aspecten) een constructieve bijdrage.

Concreet coördineert Gent Cultuurstad vooral het organisatorische aspect van het project; de bibliotheek coördineert vooral de inhoudelijke aspecten terwijl de

Stedelijke Openbare Bibliotheek en de erfgoed-vzw Gent Cultuurstad. Enkele andere stedelijke diensten en – tot nu toe – enkele tientallen lemmaschrijvers (academici, publicisten en andere deskundigen op bepaalde domeinen) werken eraan mee. Literair Gent is een langlopend project dat volledig aansluit bij het erfgoedbeleid van de Vlaamse Gemeenschap.

ABSTRACT

‘Literair Gent’ is a heritage project that aims at collecting, indexing and facilitating easy online access to all information on the literature in and about the city of Ghent (www.literair.gent.be). It concerns information on authors from Ghent or from elsewhere who wrote about the city; on classical anonymous writers, institutions, journals and major literary events, from the Middle Ages till today. It further presents an anthology with literary excerpts concerning Ghent and literary walks in Ghent. ‘Literair Gent’ is a close cooperation between the Public Library of Ghent and the Heritage institution ‘Gent Cultuurstad’. Other town services and a few dozens of lemma authors (academics, publicists and other experts in specific domains) are involved in this long-term project that perfectly links up with the heritage policy of the Flemish Community.